

KULTURA IBEROAMERYKAŃSKA W ŚWIECIE

■ **Założony w Hawanie** przez kubańskiego intelektualistę Desideria Navarro ośrodek pod nazwą Centro Teórico-Cultural „Criterios” skończył 40 lat. Z tej okazji zorganizowano 28 lutego br. panel dyskusyjny zatytułowany „Znaczenie sfery publicznej na Kubie”. Spotkanie było połączone z promocją ostatniego numeru kwartalnika „Criterios” wydawanego przez Desideria oraz zamykało cykl imprez zainicjowanych w 2010 roku pod hasłem „Początek walki o upowszechnienie w kraju tego, co najwartościowsze w światowej myśli o kulturze oraz sprzeciw wobec blokowania wymiany dorobku intelektualnego”. Takie hasło widniało na rozprowadzonym drogą elektroniczną zaproszeniu. Do udziału w panelu zaproszono następujące osoby: eseistkę Yasmin Portales, profesora Jorge Luísa Acandę, prozaika Artura Arango, antropologa Maria Castillo, politologa Rafaela Hernandezę, wydawcę Roberto Veigę i powieściopisarza Leonardo Padurę. Chcąc zadbać o poziom dyskusji Desiderio Navarro zaprosił tych, którzy stale uczestniczą w debacie publicznej na łamach pism „Gaceta de Cuba”, „Temas” i Espacio Laical” oraz na stronie internetowej „Observatorio crítico”, która dysponuje blogiem i biuletynem elektronicznym.

Arturo Arango zatytułował swoje wystąpienie „Uwagi świadczące o naszej niezgodzie”. Stwierdził w nim, że kubańskie społeczeństwo oczekuje zmian, które będą dotyczyły przede wszystkim sposobu, w jaki władza polityczna (państwo, partia, rząd) sprawuje kontrolę nad sferą publiczną życia Kubańczyków. Przeprowadzane do tej pory reformy uważa za kontrowersyjne i niewystarczające, ponieważ nie prowadzą do szerszego udziału społeczeństwa kubańskiego w debacie publicznej. Znany polskim czytelnikom pisarz Leonardo Padura wygłosił referat pod tytułem „Sensy i nonsensy sfery publicznej na Kubie”, w którym nie szczędził krytyki pod adresem życia publicznego w kraju.

Wydawany przez Desideria Navarro międzynarodowy kwartalnik „Criterios” publikuje światowy dorobek myśli naukowej, dotyczący teorii literatury, sztuki i najogólniej pojmowanej kultury. Numer 37 kwartalnika prezentuje wybór artykułów współczesnych autorów z różnych krajów. Dotyczą tematyki z dziedziny sfery publicznej, kultury, relacji między państwem a rynkiem, zagadnień religii, polityki kulturalnej, etyki, performansu, przemocy, rocka i innych problemów. W numerze zostały opublikowane między innymi artykuły polskich autorów: Zygmunta Baumana, Ewy Domańskiej, Marcina Rychlewskiego i Elżbiety Rybickiej.

W czasie obchodów 40-lecia ośrodka Centro Teórico-Cultural „Criterios” publiczność mogła nabyć wcześniejsze numery kwartalnika oraz antologie z kolekcji „Criterios”. Można również było, dla celów badawczych, bezpłatnie skopiować prace naukowe z wydawnictw ośrodka. Każdy mógł przynieść ze sobą czystą płytę kompaktową i w zamian za nią otrzymać wybór tekstów publikowanych na łamach „Criterios”.

Jak wspomnieliśmy, kwartalnik „Criterios” upowszechnia na Kubie i w krajach Ameryki Łacińskiej najnowsze osiągnięcia światowej myśli naukowej dotyczące kultury i sztuki. W tym celu w jego redakcji dokonano ponad 400 tłumaczeń tekstów nau-

kowych z 17 języków. Większości tych tłumaczeń dokonał sam Desiderio Navarro – redaktor naczelny kwartalnika.

Warto dodać, że w ośrodku „Criterios” znajduje się archiwum elektroniczne Biblioteki Redonet Cook. Praca ośrodka zyskała uznanie międzynarodowe, czego dowodem jest między innymi przyznana mu w 2008 roku nagroda Fundacji holenderskiego księcia Klausa.

■ **5 lutego br.** przywódca kubańskiej rewolucji Fidel Castro zaprezentował w Hawanie dwa tomy swoich wspomnień zatytułowanych „Partyzant Czasu”. Z tej okazji pojawił się publicznie i zrobił to po raz pierwszy od kwietnia ubiegłego roku, kiedy to uczestniczył w uroczystości zamknięcia zjazdu Komunistycznej Partii Kuby. „Partyzant czasu” ma formę pytań i odpowiedzi. Castro dyktował je dziennikarce Katuszce Blanco, która jest autorką jego oficjalnej biografii. Około 1000-stronicowe wspomnienia obejmują okres od dzieciństwa do 1958 roku, kiedy to dowodzona przez Castro partyzantka obaliła na Kubie dyktatora Fulgencio Batistę.

■ **10 lutego**, w czasie trwania Międzynarodowych Targów Książki w Hawanie, odbyło się dziewięciogodzinne spotkanie Fidela Castro z prestiżowym gronem kubańskich intelektualistów. Ich wypowiedzi zostały zebrane i wydane w książce pt. „Naszym obowiązkiem jest walczyć”. Prezentacja książki miała miejsce 14 marca br. i odbywała się jednocześnie w stolicach kilkunastu krajów: w Waszyngtonie, Caracas, Meksyku, Santo Domingo, Kingston, San Juan de Puerto Rico, w La Paz, Buenos Aires, Madrycie, Berlinie i w Luandzie. Wydarzenie to było transmitowane bezpośrednio przez Internet za pośrednictwem kanału Justin TV i szeroko komentowane przez portale społeczne. Wiele osobistości ze świata kultury, nauki i dziennikarstwa z Ameryki Łacińskiej, Karaibów, Europy i Afryki wzięło udział w dyskusjach panelowych, które odbyły się w każdym z wymienionych miast. Uczestnicy tych dyskusji wyrażali swoje opinie na temat wypowiedzi Fidela Castro dotyczących niebezpieczeństw zagrażających obecnie naszej planecie i mieszkańcom ziemi.

■ **Jak podaje dziennik „Rzeczpospolita”** z 25-26 lutego br., w stolicy Meksyku odkryto, przed świątynią Templo Mayor, 23 kamienne płyty z płaskorzeźbami z czasów prekolumbijskich. Płyty są wykonane ze skały wulkanicznej i przedstawiają florę, faunę i postacie z mitologii azteckiej, między innymi sceny z narodzin boga wojny Huitzilopochtli.

■ **Rok 2012 został ogłoszony** na Kubie „Rokiem Virgilio Piñery” dla uczczenia stulecia urodzin tego pisarza – poety, prozaika, eseisty i dramaturga zmarłego w Hawanie w 1979 roku. Piñera jest uważany za jednego z najciekawszych, chociaż kontrowersyjnych, kubańskich ludzi pióra minionego stulecia. Przez ponad 40 lat jego twórczość była na indeksie, o czym zdecydowały władze polityczne Kuby nie akceptujące krytycznej postawy pisarza wobec kubańskiej rzeczywistości. Teraz władze ogłosiły „Rok Virgilio Piñery” i powierzyły organizację obchodów oficjalnej komisji, na czele której

stanął Antón Arrufat – laureat Państwowej Nagrody Literackiej. Program obchodów przedstawia się bardzo bogato. Wydawnictwa Ediciones Unión i Letras Cubanas podjęły się opublikowania całego dorobku dramaturgicznego Piñery, wyboru jego eseistyki, wyboru utworów poetyckich, prozy powieściowej, dzienników i korespondencji z przyjaciółmi, do których należeli, między innymi, tacy wybitni przedstawiciele świata kultury iberoamerykańskiej, jak Kubańczyk José Rodríguez Feo, Meksykanin Alfonso Reyes i Hiszpanka María Zambrano. Wydany w bieżącym roku dorobek piśmienniczy Virgilio Piñery został zaprezentowany w lutym 2012 r. na Międzynarodowych Targach Książki w Hawanie.

Ciekawie przedstawia się program teatralny „Roku Piñery”. 22 stycznia br., to jest w dniu jego inauguracji, w jednym z teatrów Hawany odbył się spektakl złożony z fragmentów poezji, prozy i utworów dramatycznych pisarza. Reżyserem spektaklu był Carlos Díaz, który w minionych latach wystawił dwie sztuki tego autora: „La niñita querida” i „La boda”. Organizatorzy obchodów zorganizowali spotkanie z dwiema aktorkami teatralnymi – Veroniką Lynn i Miriam Learrą, które w latach 60. ubiegłego stulecia, kreowały główne role w sztukach Piñery. Wystawiali je wtedy znani kubańscy reżyserzy Humberto Arenal i Abelardo Estorino. W programie obchodów pokazano, zrealizowany w 1962 roku, film dokumentalny reżysera Enrique Pinedy Barneta o ówczesnych spektaklach w teatrach Hawany, a był to bardzo interesujący okres w życiu teatralnym Kuby, jako że to właśnie wtedy rodził się na wyspie nowoczesny teatr. Sztuka „Aire frío” Piñery miała w tamtym czasie światową premierę i była uznana za jeden z najciekawszych kubańskich utworów teatralnych. W dorobku dramaturgicznym Piñery znajdują się takie sztuki jak „Electra Garrigo” uważana za początek nowoczesnego teatru na Kubie oraz „La niñita querida” i „Dos viejos pánicos” – obydwie nagrodzone przez Casa de las Américas w 1968 roku. Jeśli chodzi o eseistykę Piñery, warto przypomnieć esej zatytułowany „Dos poemas, dos poetas, dos modos de poesía”, poświęcony zbiorowi poezji Emilio Ballegasa pt. „Elegia sin nombre” oraz poematowi José Lezamy Limy pt. „La muerte de Narciso”. Z satysfakcją odnotowujemy fakt, że twórczość, potępianego przez władze kubańskie przez prawie 50 lat, pisarza ma szansę teraz zaistnieć w świadomości młodych pokoleń na Kubie.

Przy okazji warto przypomnieć, że Virgilio Piñera przyjaźnił się z Witoldem Gombrowiczem i był jednym z tych, którzy w latach 1946-47 w Buenos Aires tworzyli tak zwany „komitet” tłumaczący zespołowo „Ferdynand” na język hiszpański. Piñera został nawet mianowany prezesem tego komitetu. Po powrocie Piñery do Hawany, Gombrowicz korespondował z kubańskim przyjacielem. Do korespondencji, która znajduje się w rękach spadkobierców Piñery, dotarła młoda polska polonistka Klementyna Suchanow – autorka książki „Argentyńskie przygody Gombrowicza”, wydanej w 2005 roku przez Wydawnictwo Literackie w Krakowie.

■ **Tłumacz i znawca** współczesnej literatury latynoamerykańskiej Tomasz Pindel informuje na łamach czasopisma „Książki”, jakie powieści autorów z Ameryki Łacińskiej cieszyły się w 2011 roku dużym zainteresowaniem na świecie.

W pierwszej kolejności wymienia dwie powieści autorek z Argentyny. Pierwsza z nich to Lucia Puenzo, która wydała powieść „La furia de la langosta”, druga, Claudia

KULTURA

Piñeiro wydała powieść „Betibú”. Urodzona w 1976 roku Lucia Puenzo szybko zrobiła karierę literacką i filmową (pracuje teraz nad filmem o związkach Argentyny z nazistami). „La furia de la langosta” jest opowieścią o świecie wielkiego biznesu i jego powiązaniach z władzą, o korupcji i o roli mediów w tych środowiskach. Claudia Piñero jest jedną z głośniejszych w Argentynie autorek powieści kryminalnych. Pierwszy sukces odniosła jej książka „Las viudas de jueves”, która demaskowała mroczne kulisy pozornie nudnego życia zamożnych pań ze społecznych elit. Powieść „Betibú” ma efektowny wątek kryminalny i jednocześnie jest krytycznym komentarzem do społeczno-gospodarczej rzeczywistości Argentyny. Czytelnicy zwracają uwagę na piękno języka tej powieści.

Kolejną książką, jaką wymienia Tomasz Pindel jest powieść Chilijczyka Roberto Bolaño pod tytułem „Los sinsabores del verdadero policía”, o której wspominamy w dziale „Polska – Ameryka Łacińska”.

Wśród głośnych autorów współczesnej prozy latynoamerykańskiej pojawiło się nazwisko Gwatemalczyka Rodrigo Reya Rosy, który wydał powieść „Severina”. Opowiada w niej historię miłości pewnego księgarza do kobiety, która systematycznie kradnie książki w jego księgarni. Obok wątku miłosnego pojawia się tu wątek kryminalny, przypominający o brutalnej, nacechowanej przemocą rzeczywistości Gwatemali.

Tworząca na emigracji Kubanka Wendy Guerra zdobyła uznanie dzięki wydanej przed laty autobiograficznej powieści „Todos se van” („Wszyscy wyjeżdżają”). Choć książka nie mogła ukazać się na Kubie, to znana jest kubańskim czytelnikom, bo krąży po kraju w kserokopiach i uchodzi za powieść „kultową”. Najnowsza powieść Wendy Guerra nosi tytuł „Posar desnuda en La Habana”. Jest to apokryficzny dziennik Anaís Nin z okresu jej wyjazdu na Kubę w 1922 roku. Autorka książki podejmuje próbę zanalizowania psychiki tej młodej pisarki, która była żoną Henry’ego Millera.

Dział opracowała: *Danuta RYCERZ*